

SZÉCHENYI
ISTVÁN
EGYETEM

REGIONÁLIS- ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI
DOKTORI ISKOLA

Doktori iskola vezető:
Prof. Dr. Rechnitzer János Dsc.
Egyetemi tanár, tanszékvezető
Széchenyi István Egyetem,
Regionális- tudományi és Közpolitikai Tanszék

Schuchmann Júlia
Okleveles terület-és településfejlesztő geográfus

**Lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a Budapesti
agglomerációban**

Doktori Értekezés Tézisfüzet

Témavezető:
Hardi Tamás PhD.
Egyetemi docens,
Széchenyi István Egyetem
Regionális-tudományi és Közpolitikai Tanszék

Győr, 2013

Tartalomjegyzék

1. Tudományos előzmények.....	3
1.1 A dolgozat kiinduló problémája.....	3
1.2 A dolgozat szerkezete.....	7
1.3 A disszertáció kutatási céljai, a kutatási kérdések és a hipotézisek.....	8
1.4 Alkalmazott módszerek köre.....	11
2. A disszertáció új tudományos eredményei.....	15
3. A téziszüzetben felhasznált irodalom.....	28
4. A jelölt tudományos tevékenysége.....	30
4.1 A témában megjelent publikációk.....	30
4.2 A kutatási témához kapcsolódó tudományos előadások.....	32

1. Tudományos előzmények

1.1 A dolgozat kiinduló problémája

Az európai nagyvárosok, nagyvárosi térségek mindegyikében megfigyelhetők a lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok, azok változásai, a korábbi jellegzetességek átalakulásai. Korábban a központi városok népességszámának csökkenése, ezzel párhuzamosan az agglomerációs övezeti népesség számának emelkedése volt a jellemző. Köszönhető ez a városkörnyéki települések gazdasági funkciói átalakulásának és a környékbeli települések vonzereje növekedésének. A városcentrumok társadalmi problémái (a belvárosi környezeti ártalmak, a közlekedési nehézségek, az itt koncentrálódó szegénység) szintén az okok között szerepelnek. Ma már sokkal inkább a városi lakosság csökkenő mértékű kiköltözése, illetve a városcentrumokba irányuló visszaköltözések folyamatai figyelhetők meg.

E mögött számos tényező, így a városközpontok fizikai és társadalmi megújulása, a rehabilitációs programok, valamint a városkörnyéki életfeltételek negatív vonásai is megtalálhatók. Ilyenek például a városok és agglomerációik közötti közlekedési gondok, a városokba történő bejárás nehézségei, valamint a városkörnyékek infrastrukturális hiányai, de a munkalehetőségek szűkössége, vagy éppen a városkörnyéki őslakók és az újonnan betelepültek közötti helyi érdekkonfliktusok.

Az európai nagyvárosokat, a nagyvárosi térségekben átszerveződő lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokat és azok változásait, a meghatározó okokat elemzők egy része szerint a metropolisz térségekben ismét egy erőteljes agglomerálódás és népességkoncentráció zajlik le (*Enyedi, 2012,58.o*). Mások szerint szintén az urbanizáció egy új ciklusával, de a reurbanizáció folyamatával lehet találkozni (*Bidou–Zachariasen, 2003*). Egyre jellemzőbb magyarázat az is, hogy a 2008-ban kezdődő globális gazdasági és pénzügyi válság, az ingatlanpiaci krízis, a gazdasági válságot kísérő negatív társadalmi jelenségek (ennek keretében széles társadalmi rétegek eladósodottsága és elszegényedése, a munkanélküliség növekedése) szintén beleszólnak a térségi mozgásokba. Ez utóbbiak ugyanis visszavetették a nyugat-európai nagyvárosi agglomerációk korábban megfigyelt dinamikus gazdasági és társadalmi fejlődését, átalakították a korábbi lakóhelyi mobilitási trendeket.

Az európai régiók és a nagyvárosok népesség- és tőkevonzó képességét összehasonlító – kutatási projekt¹ eredményei szerint több európai nagyvárosi régióknak és nagyvárosnak csökkent a népességvonzó képessége, ami a gazdasági válság következtében visszaeső lakóhelyi mobilitás, illetve annak szándéka csökkenésében is megnyilvánult (*ESPON ATTREG, 2012*).

A mai új térségi mobilitási trendek a társadalmi elhelyezkedés folyamataiban is érzékelhetőek. A nyugat-európai nagyvárosokban a globális tőke koncentrációja, a magas jövedelműek hangsúlyos belvárosi jelenléte már hosszú ideje (és ma is) jellemző ugyan, de a közepes és alacsony jövedelműek fokozatos kiszorulása a város belső lakókerületeiből az agglomerációs övezetekbe (vagy azon túli területekre) folyamatosan érzékelhető. (*Kasteloot, 2005, Cattan, 2011; Görgl et al. 2011*). A szuburbán övezetek is egyre fragmentáltabbá válnak, a magas státusú és alacsony státusú települések szerveződése is bizonyítja a növekvő várostérségi szegregációt (*Clerval, 2007*). Egyes kutatók már a szuburbiák fokozatos elszegényedéséről beszélnek, amit a szegények agglomerációs övezetekben tapasztalható növekvő aránya is igazolni látszik² (*Garr–Kneeboone, 2010*). A térbeni-társadalmi egyenlőtlenségek mellett egyre több kutatás foglalkozik azzal a problémával, hogy a szuburbán fejlődés területpazarló, és a költségek szempontjából nem hatékony. Ezen tanulmányok rendre kiemelik az önkormányzatok eszköztelenségét a folyamatok befolyásolására (*Ollé-Hortas, 2002; Nechyba–Walsh, 2004*).

A legújabb főváros térségi statisztikai adatok azt mutatják, hogy a most kibontakozó nyugat-európai változások a budapesti agglomerációt is elérték. A statisztikai vizsgálatok, amelyek hosszú időn keresztül a fővárosi népesség csökkenését rögzítették, változást jeleznek: 2001 és 2006 között a Budapest esetében megfigyelhető, hogy a vándorlási különbözet csökkenése 2007-ben megállt. Sőt, a főváros esetében lassú népességszám emelkedés is tapasztalható. Ennek alapján felmerül az a tudományos kérdés, hogy vajon milyen szuburbanizációs változások történtek a Budapesti agglomerációban? Lelassult-e a lakóhelyi szuburbanizáció lendülete, vagy éppen más területi folyamatok magyarázzák a népességszám területi

---

¹ A kutatási projekt teljes címe: „The Attractiveness of European Regions and Cities for Residents and Visitors, ESPON 2012

http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/ATTREG/FR_20130123/01_Scientific_report_REV.pdf

² Egy amerikai tanulmány kimutatta, hogy 2000 és 2008 között az amerikai nagyvárosok szuburbán övezeteiben 25%-kal emelkedett meg a szegények aránya. Ez a növekedés ötször magasabb volt, mint a központi városokban mért arány. (*Garr–Kneebone (2010)*): The suburbanization of poverty. Trends in Metropolitan America In: Brooking Research Paper, 2010

elhelyezkedésének alakulását? Kérdés továbbá, hogy milyen a viszony a Budapesti agglomerációban most kibontakozó és a nyugat-európai nagyvárosi térségek új jelenségei között? Hasonlóak vagy különbözőek ezek a folyamatok? Nézzük először a korábbi válaszokat.

Előzmények: korábbi válaszok, új kérdések

A 2007-es évet megelőző időszakról számos tudományos mű született. Ezekben képet kapunk a Budapest környéki szuburbanizációról, annak gazdasági és társadalmi jellemzőiről (*Barta–Beluszky, 1999; Dövényi–Kovács, 1999; Kovács–Sági–Dövényi, 2001; Rechnitzer, 2009*). A kilencvenes évek közepén egyre dinamikusabbá váló kiköltözés területi, települési egyenlőtlenségeiről és a kiköltözés meghatározó okairól is készültek elemzések (*Kőszegfalvi 1995; Dövényi–Kovács 1999; Kovács K, 1999; Tímár–Váradi, 2000; Izsák, 2003*). Ismertek Budapest belső kerületeinek funkcionális és társadalmi átalakulási folyamatai (*Hegedűs–Tosics, 1998; Szirmai, 2004; Szirmai–Kovács, 2006; Egedy, 2009, Csanády et al, 2010;*), ezek társadalmi térbeni meghatározottságai és következményei. A rehabilitációs, szegregációs és dzsentifikációs folyamatok is feltártak (*Lichtenberger–Cséfalvay–Paal, 1995; Csanádi–Csizmadya, 2002; Egedy, 2009*). Kiderültek a városkörnyéki településeken létrejövő, a lakóhelyi szuburbanizációval összefüggő települési, társadalmi érdekkonfliktusok is (*Váradi, M. 1997; Váradi, M, 1999; Csizmadia, 2009; Váradi, 2012*). A gazdaság erősödéséről, a lakóhelyi szükségletek átalakulásával összefüggő új költözési igényekről és a kiköltözés okairól is képet kaptunk (*Váradi, M., 1998, Hardi, 2002; Izsák, 2003, Szirmai, 2009; Csanády et al, 2010*).

A statisztikai adatokból ismertek már a főváros és az agglomerációs települések esetében lezajlott népességszám változások is. Tudjuk azt is, hogy a városkörnyéki települések népessége az utóbbi húsz évben dinamikusan növekedett, miközben Budapest és a többi nagyváros lakosság száma visszaesett. Egy korábbi tanulmányomból, az egyetemi szakdolgozatomból, amelyben a Budapesti agglomerációban zajló szuburbanizáció alakulását elemeztem, a térségre érvényes 2005-ös statisztikai adatok alapján még a szuburbanizáció dinamizálódása derült ki. A térbeli, társadalmi, gazdasági és népesedési folyamatok átlendültek a hivatalosan definiált agglomeráció határain is (*Schuchmann, J. 2007; Schuchmann, P.–Tóth, 2010*).

A 2007-es év utáni folyamatokat, azok demográfiai, társadalmi, gazdasági hátterét azonban csak részben ismerjük. Nem tudjuk pontosan, hogy az utóbbi években mi zajlik le a Budapesti agglomerációban. Nem tudni, hogy a globális urbanizáció nagy folyamatai, köztük a nyugat-európai trendek milyen módon, hasonlóan vagy éppen másképp érvényesülnek a Budapesti agglomerációban. Milyen (országos, egyben regionális) gazdasági és társadalmi okok magyarázzák a lakóhelyi szuburbanizáció mai dinamikáját, a változásokat? Nem ismert még, hogy a gazdasági válság és annak hazai, illetve térségi következményei hogyan alakították át a Budapesti agglomerációban élő lakosság lakóhelyi igényeit, költözési törekvéseit.

A kutatási előzményekből a szuburbanizáció adott korszakokra jellemző társadalmi hatásai és társadalmi konfliktusai, a térségi társadalmi egyenlőtlenségek folyamatai is kiderültek. Ezekből világossá vált, hogy az agglomerációs településeken éles érdekellentétek jöttek létre a régi és az új lakók, az önkormányzatok között. (Váradi, M. 1998, Szirmai, 2009, Szirmai, 2011, Somlyódyné Pfeil, 2012; Váradi. 2012,).

Mindezek figyelembevételével az a kérdés is felmerül, hogy az új folyamatok hatására milyen új társadalmi érdekellentmondások jöttek létre a városkörnyéki településeken, s ezek milyen következményekkel jártak az önkormányzatok szuburbanizációs politikájára, valamint a szuburbanizáció lendületére. A felmerült kérdések alapján a korábitól eltérő, új európai városfejlődési, szuburbanizációs trendek a lakóhelyi szuburbanizációs problémák magyarországi vizsgálatát, esetleges újraértelmezését igénylik: annak elemzését, hogy az új szuburbanizációs folyamatok Magyarország egyetlen metropolisz térségében, a Budapesti agglomerációban is megjelentek-e.

Doktori disszertációmban ezért arra vállalkozom, hogy a Budapesti agglomerációban, elsősorban a főváros környékén, tehát az agglomerációs övezetben megvizsgáljam a lakóhelyi szuburbanizáció folyamatait, annak változásait, néhány fontos meghatározó tényezőjét, különösképpen a 2007-es év utáni időszak esetében.³ Ennek megvalósításához szakirodalmi elemzéseket, statisztikai, illetve empirikus településszociológiai módszereket is használtam.

---

³ A fővárosra vonatkozó elemzések nem képezik a dolgozat tárgyát (kivéve a költözési szándékokkal kapcsolatos részt), mégpedig azért nem, mert a disszertációt megalapozó kutatás a főváros környékén zajló lakóhelyi szuburbanizációs változásokra koncentrál.

1.2 A dolgozat szerkezete

A disszertáció hat nagy fejezetből áll. Az *első, bevezető fejezetben* mutatom be a dolgozat főbb problematikáját, és a témaválasztás indokait, a módszertani háttérrel, a kutatás céljait, a meghatározó kutatási kérdéseket és a hipotéziseket. Itt kerül sor a dolgozat szempontjából kiemelten fontos alapfogalmak kifejtésére, elsőként az agglomerációt definiáló különböző nézetek, valamint saját agglomeráció értelmezésem bemutatására is. A szuburbanizáció, mint folyamat meghatározása, az agglomeráció fogalma és a szuburbanizáció közötti viszony tisztázása, az ezzel összefüggő saját felfogásom jelzése is ebben a fejezetben történik. Ebben a részben mutatom be a doktori disszertáció kutatási területét, a Budapesti agglomerációt, és területi választásának indokait is.

A *második fejezet* a lakóhelyi szuburbanizáció európai összefüggéseinek ad teret. Ez a fejezet két nagy egységre tagolódik: egyrészt a nyugat-európai nagyvárosi agglomerációkban kibontakozott lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok kifejtésére, két nagy metropolisz térség, így a Párizsi Metropolisz Régió és a Bécsi Metropolisz Régió példáján. Másrészt a kelet közép-európai nagyvárosi agglomerációk lakóhelyi szuburbanizációs trendjeinek a bemutatására három főváros, így Prága, Varsó és Pozsony vizsgálata során. (Bécs itt a jelzett közép-európai városokkal való összevetés okán kerül ismét rövid elemzésre.)

Az európai folyamatoknak helyet adó fejezet célja, hogy részben a vonatkozó szakirodalom, részben pedig statisztikai adatelemzés segítségével választ adjon a disszertáció egyik kutatási kérdésére, nevezetesen arra, hogy mi jellemezte a nyugat-európai illetve a poszt szocialista kelet közép-európai fővárosok lakóhelyi szuburbanizációs jelenségeit az elmúlt évtizedekben. Vannak-e eltérések, illetve hasonlóságok a nyugati, és a kelet közép-európai folyamatok között? Ezekre a kérdésekre adott válaszok adnak majd módot arra is, hogy kiderüljenek az európai és a hazai, vagyis a Budapesti agglomerációban lejátszódó lakóhelyi szuburbanizáció közötti különbségek, vagy hasonlóságok is.

A *harmadik fejezet* a Budapesti agglomerációra koncentrál. Bemutatja az agglomeráció kialakulásának történeti előzményeit a kiegyezés időszakától egészen Nagy Budapest kialakulásáig. Ezt követően pedig a rendszerváltozást követő évtizedekben létrejövő, a lakóhelyi szuburbanizációt meghatározó tényezőket és folyamatokat foglalja össze. Végül pedig a lakóhelyi szuburbanizáció társadalmi-térbeli jellemzőit összegzi, társadalomstatisztikai elemzések segítségével.

A *negyedik fejezet* a Budapesti agglomerációban élők költözési szándékait, azok változását, irányait, a meghatározó okokat, a gazdasági válság és az eladósodottság a költözési szándékokra gyakorolt hatásait, valamint a lakóhelyi elégedettséget vizsgálja a térségre reprezentatív empirikus szociológiai vizsgálati eredmények önálló újraelemzése alapján.

Az *ötödik fejezet* két esettanulmányra épül, amelynek eredményeként a lakóhelyi szuburbanizáció folyamatát és következményeit települési szinten tárja fel. A Gyál és Törökbálint várost elemző rész két – eltérő történelmi múlttal és társadalmi-gazdasági fejlettséggel bíró – agglomerációs település lakóhelyi szuburbanizációs folyamatait és a lokális szinten megjelenő társadalmi konfliktusokat mutatja be, empirikus mélyinterjúkra alapozott kutatásaim eredményei alapján.

A *hatodik, összegző fejezet* célja, hogy a dolgozatot megalapozó hipotéziseket egybevesse az elemző és az empirikus kutatás fejezeteinek eredményeivel, a különböző fejezetekben bemutatott folyamatok főbb trendjeivel, és ennek alapján összegző módon megválaszolja a dolgozat elején felvetett kutatási kérdéseket, ellenőrizze a hipotéziseket, egyszersmind megfogalmazza disszertáció tudományos eredményeinek újszerűségét. A dolgozat végén található a felhasznált irodalom, az ábrák és táblázatok jegyzéke.

1.3 A disszertáció kutatási céljai, a kutatási kérdések és a hipotézisek

A disszertáció megvalósítása szempontjából kiemelten fontos a kutatás céljainak, a főbb kutatási kérdéseknek és a hipotéziseknek, valamint a konkrét elemzési módszerek körének meghatározása. Ezek adják meg az elemzések főbb irányvonalát és feltételrendszerét.

Az értekezésnek négy átfogó célja van. Az egyes célokhoz kapcsolódnak a konkrét kutatási kérdések:

1. Az első cél a vonatkozó nemzetközi és hazai szakirodalom alapján feldolgozni a lakóhelyi szuburbanizáció európai összefüggéseit, ezen belül a nyugat- és kelet-közép-európai nagyváros-térségi lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok különbségeit és hasonlóságait, a meghatározó okokat. Az ehhez a kutatási célhoz kapcsolódó kutatási kérdés: *Hogyan érvényesülnek a lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a nyugat-európai illetve a kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban?*

2. A második cél, részben a vonatkozó szakirodalom, részben pedig társadalomstatistikai adatelemzések segítségével feltárni a Budapesti agglomerációban az elmúlt két évtizedben zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokat és a meghatározó tényezőket, ennek keretében a gazdasági válságot követő időszak változásait is. Az ehhez kapcsolódó kutatási kérdés: *Hogyan érvényesültek az elmúlt huszonöt évben a lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a Budapesti agglomerációban? Mely tényezők határozták meg a folyamatot? A gazdasági válságot követően tapasztalható-e változások a lakóhelyi szuburbanizáció dinamikájában?*

3. A harmadik cél a Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékainak, a költözési szándékok társadalmi-térbeli meghatározottságainak, valamint a költözési szándékokat befolyásoló okoknak (eladósodottság, lakóhelyi elégedettség) a feltárása, empirikus elemzések segítségével. Ehhez a következő kutatási kérdés kapcsolódik: *Mi jellemzi a Budapesti agglomerációban élő lakosság költözési szándékait? Tapasztalható-e változás a költözési szándékokban? Melyek a költözési szándék meghatározó okai? A Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékainak alakulása hogyan befolyásolta a lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokat?*

4. A negyedik cél a lakóhelyi szuburbanizáció érvényesülésének, társadalmi következményeinek (kiemelten a lakóhelyi szuburbanizáció nyomán jelentkező társadalmi konfliktusoknak, és érdekviszonyoknak) települési szinten történő elemzése, empirikus módszerekkel, a mélyinterjúk alapján. A kapcsolódó kutatási kérdés: *Az utóbbi évek változásai, különösen a gazdasági válság hatásai miképp hatottak a városkörnyéki települések önkormányzatainak a lakóhelyi szuburbanizációval összefüggő érdekeltiségére?*

Az egyes célokhoz és kérdésekhez kapcsolódó hipotézisek a következőképpen foglalhatók össze:

H1: A nyugat, és a kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban tapasztalható lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok alapvetően hasonlóak. A nyugat-európai nagyvárosi agglomerációban már évtizedek óta tartó városi népességcsökkenést felváltotta a népesség városközpontokba történő tömörülése. Lelassult a belvárosokból történő kiköltözés dinamikája is. Ezért a városközpontok népessége ismét növekedni kezdett. A városkörnyékek növekedési dinamikája továbbra is jellemző, de lelassult. A kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok követik a nyugat-európai trendeket. A posztszocialista nagyvárosi agglomerációk központjaikban szintén növekedni kezd a népesség, miközben a nagyvárosok környékének népességszáma is emelkedik.

H2: A Budapesti agglomerációban az elmúlt huszonöt évben zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a nyugati típusú jelenségekhez hasonlóképpen, de időbeli megkésettiséggel érvényesültek. A globális társadalmi és gazdasági hatások szerepe kiemelkedő, ezek mind erőteljesebb érvényesülésével egyre inkább csökken a különbség a nyugat-európai és a hazai folyamatok között. A globális gazdasági válság hatására a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizáció dinamikájában kismértékű visszaesés tapasztalható.

H3: A Budapesti agglomerációban élők költözési szándékai a gazdasági válság és a hiteladósságok következtében visszaesnek. A visszafogott költözési szándékok leginkább az agglomerációs övezet alacsonyabb státusú (alacsony jövedelmű és iskolázottságú) társadalmi csoportjait érintik, ahogy az eladósodottság is leginkább őket sújtja. A magas státusú társadalmi csoportok körében a költözési szándék magasabb, ők képesek ennek anyagi vonzatait is vállalni. Ennek alapján az is feltehető, hogy a Budapesti agglomerációban élők költözési irányában is változások következnek be. Kevésbé jellemző a Budapestre való kiköltözés, és megjelenik az agglomerációs övezetből a Budapestre történő visszaköltözés is.

H4: A gazdasági válság, az ország általános gazdasági nehézségei, illetve a Budapesti agglomerációban is jelen levő válságjelenségek megváltoztatták az agglomerációs települések lakóhelyi szuburbanizációval kapcsolatos érdekeltségeit (a beköltözést támogató politikákat, az extenzív növekedést támogató településfejlesztési stratégiákat). Ezért a korábbi extenzív fejlődést támogató koncepciókat egy intenzívebb, a lakosságszám stabilizálására, a meglévő,

helyi erőforrások hatékony felhasználására irányuló településfejlesztési elképzelések váltják fel. Ezek hatással lehetnek a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokra is, visszafoghatják azokat.

1.4 Alkalmazott módszerek köre

A disszertáció témájának feldolgozásakor elméleti és empirikus (ezen belül kvalitatív és kvantitatív) módszereket egyaránt használtam. A kitűzött kutatási célokat és konkrét kérdéseket meghatározott kutatási módszerek segítségével vizsgáltam meg, mégpedig:

1.) Mindenekelőtt **elméleti elemzési módszereket** használtam. A vonatkozó nemzetközi (angolszász és francia), valamint a hazai szakirodalom és statisztikai adatbázisok alapján bemutattam a lakóhelyi szuburbanizáció európai trendjeit. Elemeztem és összevettem a nyugat és a kelet-közép európai nagyvárosokban zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokat, kiemelve a hasonlóságokat és eltéréseket. (A nemzetközi kitekintést és szakirodalom feldolgozását segítette, hogy 2010 novemberétől 2010 decemberéig a Francia Intézet fiatal kutatói ösztöndíjasaként, kutatómunka céljából egy hónapot töltöttem Párizsban. Az ösztöndíj során a Párizs 8-as Egyetem Földrajz Tanszékén kutattam, Francoise Plet és Nathalie Lemarchand professzorok vezetésével).

2.) A Budapesti agglomerációban az elmúlt huszonöt évben zajló szuburbanizációs folyamatok bemutatásához és vizsgálatához **társadalomstatisztikai adatbázisokat elemeztem**. Ehhez felhasználtam a KSH 1990, 2001, 2011-es népszámlálási adatait. Mivel a Budapesti agglomerációra összesített adatbázisok csak korlátozott számban adóttak, ezért az agglomerációs övezetre vonatkozó elemzésekhez saját adatbázist alakítottam ki. Ehhez legyűjtöttem a KSH és a VÁTI TEIR településsoros adatainak a Budapesti agglomerációs övezetére vonatkozó értékeit. Az ábrázoláshoz térinformatikai szoftvert (Mapinfo) használtam fel. A Budapesti agglomerációban elemzett lakóhelyi szuburbanizáció folyamatát a következő indikátorok segítségével elemeztem, két évtizedre vonatkozóan:

- Népszégszám változás 1990/ 2001/2011
- A magyar régiók migrációs együtthatója, az oda- és elvándorlások 1000 lakosra jutó arányának változása 1990/ 2001/2011
- Vándorlási különbözet 1990/ 2001/2011

- Korstruktúra változása 1990/ 2001/2011
- Foglalkoztatottsági jellemzők 2001/2011
- Iskolai végzettség 1990/2001/2011
- Lakásszám, lakásnagyság, komfortosság változás 1990/ 2001/2011

A lakóhelyi szuburbanizáció kimutatására a 2011 évi népszámlálás részletes adatai felhasználásával **települési, illetve megyei szintű költözési adatokat**⁴ elemeztem az esettanulmányaimmal érintett két település (Törökbálint és Gyál) esetében. Ezek a költözési adatok mutatják, hogy milyen korú és milyen iskolai végzettségű az a népesség, amely az elmúlt évtizedben ezeket a szuburbán városokat választotta új lakóhelyének, illetve, hogy milyen összetételű az a népesség, amely ugyanabban az időszakban elköltözött ezekről a településekről. Az elemzett adatok alkalmasak annak bizonyítására, hogy a népesedési változások meghatározó mértékben a Budapest térségi lakossági szuburbanizációval indokolhatók.

3.) A disszertáció **empirikus vizsgálati eredményekre is támaszkodik** a Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékainak, a lakóhelyi elégedettségeknek, és eladósodottságnak, valamint ezek térbeni-társadalmi összefüggéseinek feltárása érdekében.

3. a.) A költözési szándékok elemzését, valamint ennek változásait vizsgáló elemzéshez felhasználtam (akkori nevén) a MTA SZKI, Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézete Város és Környezetszociológiai Műhelyében 2004 és 2007 között zajló *„Várostérségek. Térbeli, társadalmi egyenlőtlenségek és konfliktusok”* című kutatás⁵ 5000 fős, 2005-ben lekérdezett kérdőíves adatbázisát. Az adatbázis Budapesti Agglomerációra vonatkozó adatait (1000 fős leválogatott mintán) a költözési szándékokra és lakóhelyi elégedettségre vonatkozóan önállóan elemeztem az SPSS szoftver segítségével.

3. b.) A Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékaival kapcsolatos adatbázist egy másik kutatás is biztosította, mégpedig a 2009 és 2011 között zajló *„Fenntartható termelés, fogyasztás, és kommunikáció. A modern fogyasztási modelleket meghatározó társadalmi mechanizmusok és érdekviszonyok. A fenntartható fogyasztás*

⁴ A települési illetve a megyei szintű költözési adatokat a PESTTERV Kft. bocsátotta a rendelkezésemre

⁵ „Várostérségek. Térbeli, társadalmi egyenlőtlenségek és konfliktusok” című kutatási projekt. (2004–2007) Megvalósulását a NKFP finanszírozta. Vezetője: Prof. Dr. Szirmai Viktória, Referencia szám: 5/083/2004

térbeli modellje”⁶ című rész kutatási projekt 1000 főre vonatkozó reprezentatív kérdőív adatbázisából önállóan elemeztem a Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékait és irányait.⁷

3. c.) A fenti kutatás keretében két esettanulmányt is készítettem (az egyiket Törökbálinton, a másikat Gyálon). Az esettanulmányok empirikus megalapozásaként a két vizsgált településen 15-15 mélyinterjút készítettem. Az interjúk 2012 első félévében készültek.

---

⁶ A fő projekt címe: Fenntartható fogyasztás, termelés és kommunikáció. A konzorcium vezetője: Corvinus Egyetem részéről Prof. Dr. Kerekes Sándor. A projekt megvalósulását a Norvég Finanszírozási Mechanizmus biztosította. Az alprojekt vezetője: Prof. Dr. Szirmai Viktória, MTA Szociológiai Kutatóintézet, Referenciaszám: HU-0056

⁷ 2005-ben és 2010-ben a Budapesti agglomerációban megvalósított két reprezentatív kutatás adatbázisának meghatározott adatai esetében összehasonlító elemzéseket végeztem. Mindkét kutatás 1000 fős reprezentatív mintavételre épült. Mindkét alkalommal összesen 600 budapesti és 400 városkörnyéki településen élő megkérdezésére került sor. A főként kétdimenziós elemzések eredményeként kiderültek a költözési szándékokban jelentkező társadalmi szerkezeti (ahol az elemszám ezt lehetővé tette, az övezeti) különbségek. Ezek a különbségek a költözési szándékok térbeli, társadalmi meghatározottságainak megállapításához fontos adalékul szolgálnak. Az empirikus elemzések kapcsán megjegyzendő, hogy a 2010-es felvételnél a költözési szándékok vizsgálatakor elemzési nehézségekbe ütközött a kutatás. A 2005-ben elvégzett kutatás során a településekről költözni szándékozó megkérdezettek a teljes minta 15%-át adták (N= 150 fő), ami lehetővé tette a vizsgálatot. Ez az arány azonban 2010-re mindössze 4%-ra (N= 40 fő) esett vissza. Ez önmagában egy érdekes eredmény, azonban óvatosságra int a következtetések levonásakor.

A 2010-es vizsgálat során az alacsony elemszámból adódó elemzési problémát úgy oldottam fel, hogy a költözési szándékok vizsgálatánál a költözni nem akarók csoportját is megvizsgáltam (N=863fő) és összehasonlítottam a településekről költözni szándékozók véleményével is. Ez lehetőséget adott arra, hogy a problémakört komplexebben értelmezzem, és ne csak a költözni nem szándékozókra, hanem a költözni törekvőkre is megállapításokat tehessek.

Összegző ábra
A kutatás fő irányjai, a kutatás céljai, kérdései, hipotézisek.

Célok:

- 1.) A lakóhelyi szuburbanizáció nyugat-és kelet-közép európai trendjeinek a bemutatása.
- 2.) A Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok és új trendek bemutatása.
- 3.) A Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékai, irányai, lakóhelyi elégedettsége, ezek változásainak a vizsgálata, valamint a hiteladósság költözési szándékokra gyakorolt hatásainak az elemzése.
- 4.) Szuburbán önkormányzatok lakóhelyi szuburbanizációval kapcsolatos konfliktusainak és a kapcsolódó érdekviszonyoknak a feltárása.

Kutatási kérdések:

- 1.) Hogyan érvényesülnek a lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a nyugati, és kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban?
- 2.) Hogyan érvényesültek a Budapesti agglomerációban az elmúlt huszonöt évben a globális városfejlődési folyamatok, kiemelten a lakóhelyi szuburbanizációs trendek?
- 3.) Mi jellemzi a Budapesti agglomerációban élő lakosság költözési szándékait, és ezek hogyan befolyásolják a térségben zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatokat?
- 4.) Az utóbbi évek társadalmi-gazdasági változásai, a gazdasági válság hatásai miképp hatottak a szuburbán települések önkormányzatainak érdekviszonyaira?

Hipotézisek:

- 1.) A nyugat, és a kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban tapasztalható lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok alapvetően hasonlóképpen érvényesülnek.
- 2.) A Budapesti agglomerációban az elmúlt huszonöt évben zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok, a nyugati típusú jelenségekhez hasonlóképpen, de időbeli megkésettiséggel érvényesülnek. A globális hatások szerepe meghatározó
- 3.) Az érintett népesség költözési szándékai befolyásolják a lakóhelyi szuburbanizáció folyamatát, de a gazdasági folyamatok és a gazdasági válság meghatározottságai szerint.
- 4.) A lakóhelyi szuburbanizáció különböző érdekkonfliktusokat generál a helyi társadalmi szereplők és társadalmi rétegek között. Ezek a konfliktusok kedvezőtlenül befolyásolják a lakóhelyi szuburbanizáció folyamatát, visszavetik annak a lendületét

Módszerek:

- 1.) Nemzetközi és hazai szakirodalom, valamint statisztikai adatok elemzése.
- 2.) Hazai szakirodalom elemzése.
- 3.) Empirikus kutatás, kérdőíves felmérés újraelmzése.
- 4.) Empirikus kutatás, mélyinterjúk készítése, terepbejárás.

2. A disszertáció új tudományos eredményei

A disszertációmban arra vállalkoztam, hogy megvizsgáljam a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizáció folyamatait, meghatározó tényezőit, összevessem azokat az európai nagyvárosok kapcsolódó folyamataival. Továbbá, hogy elemezzem a lakóhelyi szuburbanizáció változásait, azok okait, különösképpen a 2007 utáni időszak, a gazdasági válság időszakának esetében. A bevezető fejezetében bemutatott négy kutatási célhoz és kérdéshez négy hipotézist fogalmaztam meg, amelyek igazolását vagy elvetését ebben az összegző fejezetben teszem meg.

A kutatás céljai, és kérdései, a hipotézisek, és a kapcsolódó válaszok

1.) Az első kutatási célom volt, hogy feltárjam a lakóhelyi szuburbanizáció európai összefüggéseit, és összevessem a nyugat és a kelet-közép európai nagyvárosok lakóhelyi szuburbanizációs folyamatait. Ezek eredményeként pedig összegezzem a kétféle modell között lévő hasonlóságokat és különbségeket.

H1: Az első kutatási célhoz kapcsolódó hipotézisem szerint a nyugati, és a kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban tapasztalható lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok alapvetően hasonlóak.

Ezt a hipotézist a vonatkozó nemzetközi szakirodalom, és a statisztikai adatbázisok elemzése alapján vizsgáltam meg. **Ezek eredményeként a feltevésem igazolódott.**

a.) Igazolást nyert az állítás, amely szerint a vizsgált kelet-közép európai nagyvárosi agglomerációkban érvényesülő lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok megkétszerezve, de követik a nyugat-európai folyamatokat, azokkal hasonló vonásokat mutatnak. A szakirodalmak rámutattak arra, hogy a globalizáció, a globális urbanizáció nemcsak nyugat-európai, hanem kelet-közép európai érvényesülései hasonló jellegűek, de a kelet-közép európai rendszerváltozás történeti alakulásai, a globális rendszerekhez való csatlakozás időbeli különbségei a lakóhelyi szuburbanizáció megkétszerezett, egyben követő jellegét adták. Miközben a vizsgált nyugat,- és a kelet-közép európai lakóhelyi

szuburbanizációs folyamatok között,- a globális hatások erősödő érvényesülése miatt,- a hasonlóságok ma már erőteljesebbek, mint az időbeli megkésettiségből származó különbségek.

- b.) Az elemzések azt is egyértelműen kimutatták, hogy a nyugat-európai nagyvárosi agglomerációban már évtizedek óta tartó városi népesség csökkenést felváltotta a népesség városközpontokba történő tömörülése. Lelassult a belvárosokból történő kiköltözés dinamikája is. Ezért a városközpontok népessége ismét növekedni kezdett. Bár a városkörnyékek növekedési dinamikája továbbra is jellemző, de lelassult mértékben.
- c.) A nyugat-európai lakóhelyi szuburbanizáció konkrét eseteinek elemzései, ezek között a bécsi agglomeráció vizsgálata is kimutatta, hogy a város népességszáma nagyobb dinamikával növekedik, mint az agglomerációs övezet népessége. A párizsi metropolisz térség folyamatai annyiban térnek el ettől, hogy a népesség koncentrációs folyamatok hatásai miatt az egész várostérség növekedése a jellemző. De annyiban hasonló a bécsi esethez, hogy a városcentrumból történő kiáramlás lelassult, és növekedni kezdett Párizs népessége.
- d.) A poszt-szocialista nagyvárosi agglomerációk esetei, így Varsó és Pozsony központjai esetében is megállt a népesség csökkenése, Budapest és Prága centrumaiban pedig már egyértelmű népességnövekedés mutatható ki. A nagyvárosok környékének népességszáma pedig emelkedik, ami egyben a nagyvárosi agglomerációk országon belüli népességi súlyának további növekedését vetíti elő.

2.) A második kutatási célom, a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizáció folyamatának átfogó elemzése, a meghatározó tényezők bemutatása volt.

H2: A második kutatási célhoz kapcsolódó hipotézis azt fogalmazta meg, hogy a Budapesti agglomerációban az elmúlt huszonöt évben zajló lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok a nyugati típusú jelenségekhez hasonlóképpen, de időbeli megkésettiséggel érvényesültek. A globális társadalmi és gazdasági hatások szerepe kiemelkedő, ezek mind erőteljesebb érvényesülésével egyre inkább csökken a különbség a nyugat-európai és a hazai folyamatok

között. A globális gazdasági válság hatására a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizáció dinamikájában kismértékű visszaesés tapasztalható.

A második hipotézis vizsgálatát a vonatkozó hazai szakirodalom, továbbá társadalomstatisztikai adatok segítségével végeztem el. **Ezek eredményeként ez a feltevésem is igazolódott.**

- a) A szakirodalmak alapján összegzett eredményeim azt mutatták, hogy a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizáció, a vizsgált nyugat-európai nagyvárosokban leírt folyamatokhoz képest, időbeli megkésettiséggel bontakozott ki. Bizonyítást nyert az is, hogy az itt vizsgált lakóhelyi szuburbanizáció, bár a nyugat európaiktól eltérő társadalmi-gazdasági környezetben, valamint időbeli megkésettiséggel jött létre, a folyamatot meghatározó társadalmi és gazdasági okok, valamint a következmények vonatkozásában több a hasonlóság, mint a különbség.
- b) A társadalomstatisztikai adatelemzések azt jelezték, hogy Budapest népességszám csökkenése 2007-ban megállt, az agglomerációs övezet népességszám növekedési dinamikája pedig kismértékben visszaesett. Csökkent továbbá a Budapestről elköltözők száma, míg 2007-től a beköltők számának lassú növekedése figyelhető meg.

3.) A harmadik cél a Budapesti agglomerációban élő népesség költözési szándékainak, a költözési szándékok társadalmi-térbeli meghatározottságainak, valamint költözési szándékokat befolyásoló okainak (eladósodottság, lakóhelyi elégedettség) a feltárása volt.

H3: A harmadik kutatási cél vizsgálata érdekében megfogalmazott hipotézis szerint a Budapesti agglomerációban élők költözési szándéka a gazdasági válság és a hiteladósság következtében visszaesik. A visszafogott költözési szándék leginkább az agglomerációs övezet alacsonyabb státusú (jövedelmű és iskolázottságú) társadalmi csoportjait érinti, ahogy az eladósodottság problémája is őket sújtja jobban. A költözési szándék magasabb a magas státusú csoportok körében, hiszen ők azok, akik ennek anyagi vonzatait is vállalni tudják. Mindezek alapján a költözési irányokban változások következnek be. Kevésbé lesz jellemző a Budapestről való kiköltözés, és megjelenik az agglomerációs övezetből a Budapestre történő visszaköltözés is.

A harmadik feltevés vizsgálatát a budapesti agglomerációban megvalósított 2005-ös, és 2010-es reprezentatív kutatások ide tartozó elemzései segítségével végeztem el. **Az eredmények beigazolták a feltevéseimet.**

- a) A Budapesti agglomerációban élők jelentős többsége (a megkérdezettek több mint háromnegyede) nem szándékozik elköltözni a jelenleg otthonát adó településről. A disszertáció által vizsgált két időpont közötti időszakban, vagyis 2005 és 2010 között növekedett is azok aránya, akik nem akarnak elköltözni. A költözési szándék csökkenése 2005 és 2010 között különösen erőteljes volt a Budapesten élő megkérdezettek között. A Budapesten élők költözési szándékának visszaesésében fontos szerepet játszott a lakóhelyi elégedettségük is.
- b) A költözési szándékok alakulásában az ingatlannal kapcsolatos eladósodottság egyértelműen szerepet kapott, hiszen a költözni szándékozók között (a mintabeli átlaghoz képest) magasabb volt az eladósodottak aránya. Valószínűsíthetően azért, mert a növekvő hiteltartozások miatt már nem tudják vállalni az adott lakás fenntartási költségeit, a növekvő hiteltörlesztés részleteit. S ez költözésre kényszerítette őket.
- c) Az alacsony költözési szándék összefügg a lakástulajdonnal rendelkezők magas arányával is. A költözni nem szándékozók között átlag feletti arányban voltak olyanok, akiknek saját tulajdonú lakása volt. A költözni szándékozók között a bérlők aránya volt átlag feletti.
- d) A költözési szándék társadalmi státus szerinti összefüggéseiről elmondható, hogy (a vonatkozó átlagok felett) mind a magas, mind pedig az alacsony jövedelműek, illetve a magas és közepes iskolázottságúak akarnak költözni. Ez a lakóhelyi szuburbanizáció kétféle társadalmi típusára utal.
- e) A Budapesti agglomerációban élők költözési szándékaiban meghatározóak a települések kedvező földrajzi fekvése, jó elérhetősége, valamint a fejlett infrastruktúra megléte.
- f) Összegezve tehát, az empirikus kutatási eredmények igazolták, hogy a Budapesti agglomerációban élő népesség 2005-ben is alacsony költözési szándéka 2010-re tovább csökkent. Az alacsony és egyben csökkenő tendenciájú költözési szándék mögött kimutathatóak a gazdasági válság hatásai, az ingatlanokkal kapcsolatos eladósodottság kedvezőtlen következményei. A költözési szándékokban kimutatott csökkenés különösen Budapest esetében erőteljes (Ez alátámasztja a statisztikák által

kimutatott népességszám csökkenés megállását is). A főváros népességszámának növekedését, illetve a Budapestről történt elköltözések számának a csökkenését az itt élők lakóhelyi elégedettségének a növekedése is magyarázza. Mindezen folyamatok a lakóhelyi szuburbanizáció dinamikájának visszaesésében is szerepet játszanak.

4.) A negyedik kutatási cél a lakóhelyi szuburbanizáció érvényesülésének, társadalmi következményeinek (a lakóhelyi szuburbanizáció nyomán jelentkező társadalmi konfliktusoknak, és érdekviszonyoknak) település szintű vizsgálata volt, két eltérő társadalmi és gazdasági fejlettségű agglomerációs település, Gyál és Törökbálint esetében.

H4: A negyedik kutatási célhoz kapcsolódó feltevés az volt, hogy a gazdasági válság miatt, az agglomerációs települések lakóhelyi szuburbanizációval kapcsolatos érdekeltsége megváltozott. A korábbi, inkább a mennyiségi fejlődést támogató helyi fejlesztési politikákat egy minőségi, a lakosságszám stabilizálására, a helyi erőforrások hatékony felhasználására törekvő településfejlesztési politika váltja fel. Ez hatással lehet a Budapesti agglomerációban zajló lakóhelyi szuburbanizációra, visszafoghatja azt.

A negyedik hipotézis ellenőrzését a települési szintű társadalomstatistikai adatelemzések, és a két szuburbán település döntéshozóival, meghatározó érdekcsoportok képviselőivel készített interjúk segítségével végeztem. **Az eredmények igazolták az előzetes feltevéseket.**

- a) A statisztikai adatelemzés, közte a 2011-es népszámlálás települési szintű költözési adatainak feldolgozott eredményei szerint, mind a két vizsgált agglomerációs település a lakóhelyi szuburbanizáció kiemelt célpontjai voltak, a beköltözők legnagyobb részt Budapestről jöttek.
- b) Az elmúlt két évtizedben mindkét településre az intenzív beköltözés volt jellemző, amelynek következtében dinamikusan nőtt a népességük. A korábbi időszakban a vizsgált két település önkormányzata – mint a főváros környéki települések önkormányzatainak a többsége - támogatta a beköltözést. Mégpedig azért, mert az önkormányzatok a településeik fejlődését a zömében Budapestről beköltöző, a helyi lakosságnál magasabb jövedelmű lakosok helyben maradó személyi jövedelemadó bevételeivel látták biztosítottnak.
- c) A vizsgált két település beköltözést támogató politikája, és az ezzel kapcsolatos érdekeltsége a kétezres évek közepétől megváltozott. Az új adópolitika drasztikusan

csökkentette a települések által felhasználható személyi jövedelemadó helyben maradó részét.

- d) A városkörnyéki önkormányzatok új érdekeltségeit hozta magával az is, hogy a települések már egyre kevésbé voltak képesek kielégíteni a dinamikus bővülő lakosság különböző (infrastrukturális fejlesztésekkel összefüggő) igényeit.
- e) A városkörnyéki önkormányzatok nehézségeit fokozta, hogy egyre kevésbé tudják kézben tartani, kontrollálni a különböző típusú helyi területfejlesztési és társadalmi konfliktusokat.
- f) A gazdasági válság hatásai, a csökkenő intenzitású beköltözés, a lassuló dinamikájú építkezések, az ingatlanfejlesztési problémák új településfejlesztési stratégiák kialakítását kívánják mindkét önkormányzattól. Mind Törökbálint, mind Gyál már nem a népességszám növelésében látja a fejlődés útját, hanem a helyi gazdaságfejlesztésben.

Mindezek alapján tehát a disszertáció új tudományos eredményei, a dolgozat szerkezetének a figyelembevételével is a következőképpen összegezhetők:

1) A dolgozat választ adott a bevezető fejezetben megfogalmazott kiinduló tudományos problematikára; arra a kérdésre, hogy az európai nagyvárosok, nagyvárosi térségekben megfigyelhető lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok, azok mai változásai, a korábbi jellegzetességek átalakulásai a magyar fővárosi térségre is jellemzőek-e vagy sem. Az elmúlt évtizedek folyamait és a 2011 évi adatokat összehasonlító elemzések igazolták az európai lakóhelyi szuburbanizációs jelenségek Budapesti agglomerációs térségre is érvényes trendjeit. Az európai modellre is jellemző új budapesti trendek a következők: a várostérségi centrum népessége (a korábbi időszakra jellemző népesség csökkenéssel szemben) növekedni kezd, miközben a városkörnyéki népesség növekedési dinamikája lelassul.

2) Az új trendek ismeretében lehetőség nyílik arra is, hogy a Budapesti agglomerációt 2007 előtt vizsgáló korábbi tudományos kutatási eredmények – ld. a bevezető fejezetben az *„Előzmények: korábbi válaszok, új kérdések”* alcímet – új szempontokkal gazdagodjanak. Kiderültek a 2007-es év utáni változások, a mögöttes demográfiai és társadalmi tényezők, a gazdasági (köztük a hitelválság) a szuburbanizáció dinamikáját formáló mai következményei, az érintett lakosság szuburbanizációs céljainak (költözési törekvéseinek) átalakulásai, a lakóhelyi elégedettséget befolyásoló hatásai is.

Ezek alapján állítható, hogy a Budapesti agglomerációban érvényesülő lakóhelyi szuburbanizáció dinamikája lelassult, mivel a kiköltözők száma és a költözni törekvők aránya is csökkent. Ugyanakkor a várostérségi költözések (és a költözési törekvések) száma nem módosult jelentősen. Továbbá az egész térség népességszáma (az országban lezajló népesség koncentráció következtében) továbbra is növekszik. A jövőre vonatkozó tendenciák csak újabb kutatások alapján prognosztizálhatók.

3) A második fejezet, az európai térségeket összehasonlító konkrét esettanulmányai (a párizsi, a bécsi, a prágai, a varsói, a pozsonyi, és a budapesti) szintén új eredményeket nyújtanak. Ezek az elemzések ugyanis rámutatnak a lakóhelyi szuburbanizáció nyugati, és kelet-közép európai folyamataira, a meghatározó jellemzőkre. Mindez egyértelművé tette az európai (a nyugati, és a kelet-közép európai) nagyváros-térségek közötti hasonlóságok érvényesülését. Egyértelművé tette a vizsgált nyugat-európai és a poszt-szocialista kelet-közép európai valamint a budapesti várostérségek közötti hasonlóságokat is, a hasonlóságok dominanciáját, de a különbségeket is. Ezek a különbségek főként a különböző lakóhelyi szuburbanizációs jellemzők időbeli megkésetttségében jelentkeznek.

A nyugati, és a kelet-közép európai illetve a budapesti várostérségben érvényesülő lakóhelyi szuburbanizációs folyamatok összehasonlító elemzése, a hasonlóságok és a különbségek tételes számbavétele összegző módon bemutatásra is kerülnek (lásd az 10. számú táblázatban).

4) A harmadik fejezet fő eredményeit a lakóhelyi szuburbanizációt meghatározó tényezők és folyamatok, a társadalmi-térbeli jellemzők társadalom statisztikai összegzései adják a 2011-es legfrissebb statisztikai adatok elemzése alapján. Ezek szerint a lakóhelyi szuburbanizáció a Budapesti agglomeráció övezetének (a kedvező fekvésű) településeit érintette a legerőteljesebben, ahol a Pest megyei átlagot jelentősen meghaladó értékben nőtt a népesség száma, a lakásállomány. Gazdasági fejlettsége is meghaladja a megyei átlagot. Pest megye agglomeráción túli településeinek többségében megindult, illetve felerősödött a népesség csökkenése. A Pest megyei statisztikai adatok kiegészítő elemzésével (és az esettanulmányokkal) vált bizonyíthatóvá, hogy az elmúlt évtizedben a Budapesti agglomeráció, azon belül is a belső agglomerációs zóna volt a lakossági szuburbanizáció fő célterülete.

5) Az Budapesti agglomerációban élők költözési szándékait, azok változását, irányait, a meghatározó okokat, a gazdasági válság és az eladósodottság a költözési szándékokra gyakorolt hatásait, valamint a lakóhelyi elégedettségeket elemző, az empirikus eredményekre támaszkodó negyedik fejezet fontos új tudományos eredményeket közöl. A Budapesti agglomerációra reprezentatív kérdőíves felmérések a 2005 és a 2010 évre, illetve a két időszak közötti periódusra terjedően igazolták a gazdasági válság, az eladósodottság és a költözési szándékok összefüggéseit. Az eladósodottság tényei ugyanis egyértelműen visszavetik a (különben sem túl erőteljes) költözési szándékokat, amelyek a két időpont között csökkentek, úgy a budapesti, mint a városkörnyéki népesség megnövekedett lakóhelyi elégedettségei miatt is. A társadalmi (jövedelmi-iskolázottsági) helyzet meghatározó ereje is kiderült: az elemzésekből világossá vált, hogy a magas és az alacsony társadalmi státusú csoportok akarnak inkább elköltözni, ami a lakóhelyi szuburbanizáció két eltérő típusát is mutatja.

6) Az ötödik fejezet két eltérő történelmi múlttal és társadalmi-gazdasági fejlettséggel bíró agglomerációs település Törökbálint és Gyál esettanulmánya alapján tárta fel a lakóhelyi szuburbanizáció települési szintű érvényesülését, és mutatta be a helyi társadalmi és településfejlesztési konfliktusokat. A KSH vonatkozó települési költözési adatai bizonyítják, hogy az elmúlt évtizedben mindkét város a Budapestről kiköltözők céltelepülése volt, ami hosszú ideig a helyi önkormányzatoknak és a meghatározó helyi érdekcsoportoknak is érdekében állt. A lakossági szuburbanizáció, a gyors népességnövekedés negatív következményei, a kialakult fejlesztéspolitikai és lakossági konfliktusok, illetve az adópolitikai változások – amelyek következtében a fejlesztésre fordítható helyi és helyben maradó adóbevételek jelentősen lecsökkentek – megváltoztatták az önkormányzatok lakossági szuburbanizációval kapcsolatos érdekeltségét. A beköltözések támogatása, a lakosságszám növelése helyett a vizsgált a települések a jövőbeni fejlődés lehetőségeit inkább a minőségi fejlesztésben, a helyi gazdaság és a foglalkoztatottság bővítésében látják.

7) A dolgozat új tudományos eredményeit a módszertani megalapozottság is támogatta: az alkalmazott módszerek tág köre, a nemzetközi (az angolszász és a francia), valamint a hazai szakirodalmi elemzések, a társadalomstatistikai vizsgálatok, az empirikus felvételek, és a mélyinterjúk módszerek. A dolgozat (a munkahelyi vita javaslatainak is köszönhetően) koherens elemzésekre és az egyes fejezetek kifejtésekor a kutatási célok és kérdések, a

hipotézisek, az elemzés fő irányai közötti összefüggések biztosítására is törekedett. Ez a hatodik, egyben összegző fejezetben is érvényesült.

8) Végezetül egy összegző táblázatban bemutatom a lakóhelyi szuburbanizáció nyugat-és kelet- közép európai, és a Budapesti agglomerációra érvényes összegző jellegzetességeit.

A lakóhelyi szuburbanizáció nyugat-és kelet- közép európai, és a Budapesti agglomerációra érvényes összegző jellegzetességei.

Különbségek és hasonlóságok

Az összevetés dimenziói	A vizsgált nyugat-európai (párizsi és bécsi) metropolisz térségek	- A vizsgált kelet-közép európai (prágai, varsói, pozsonyi) metropolisz térségek	A Budapesti agglomeráció	Különbségek	Hasonlóságok
Lakóhelyi szuburbanizáció kezdete	1950-as évektől kezdődően, a második világháborút követő gazdasági fellendülés időszaka	1980-1990-es évtized	1980-as 1990-es évtized	A nyugati és a keleti példák esetében időbeli különbség	A keleti és a budapesti példák esetében időbeli hasonlóság
Lakóhelyi szuburbanizáció dinamikus fejlődése	1970-ben éri el csúcspontját, ekkor a népességnövekedés súlypontja áttevődik a városszélre, a városközpontok népessége csökken	1990-es közepétől - 2000-es évek közepéig, a népességnövekedés súlypontja áttevődik a városszélre, a városközpontok népessége csökken	1990-es közepétől - 2000-es évek közepéig, a népességnövekedés súlypontja áttevődik a városszélre, a városközpontok népessége csökken	A nyugati és a keleti példák esetében időbeli különbség	A keleti és a budapesti példák esetében időbeli hasonlóság
Lakóhelyi szuburbanizáció dinamikájának változása- a lassulása	1990-es évek közepe: a városközpontok népessége növekedni kezd, a városkörnyéki népesség növekedési dinamikája kismértékben csökken	2000-2010 között: a városközpontok népességcsökkenése megáll, a városkörnyékek népességnövekedése tovább folytatódik.	2007 után: Centrum népesség csökkenése megáll, városkörnyék népességnövekedés dinamikája kismértékben visszaesik	A nyugati és a keleti példák esetében időbeli különbség	A keleti és budapesti agglomerációk eseteiben hasonlóság

Az összevetés dimenziói	A vizsgált nyugat-európai (párizsi és bécsi) metropolisz térségek	- A vizsgált kelet-közép európai (prágai, varsói, pozsonyi) metropolisz térségek	A Budapesti agglomeráció	Különbségek	Hasonlóságok
Társadalmi-gazdasági környezet, feltételrendszer	<p>Fejlett piaci gazdaság, kialakult polgári, egyben jóléti társadalmak.</p> <p>Új lakóhelyi igények, Motorizáció fejlődése.</p>	<p>Poszt szocialista gazdasági, társadalmi berendezkedés hagyatéka, lassan kibontakozó piaci gazdaság és polgári társadalom, lassú vagyonosodás, szuburbán életforma költségeit vállalni képes rétegek megjelenése, a motorizáció fejlődése</p>	<p>Poszt szocialista gazdasági, társadalmi berendezkedés hagyatéka, lassan kibontakozó piaci gazdaság és polgári társadalom, lassú vagyonosodás, szuburbán életforma költségeit vállalni képes rétegek megjelenése, a motorizáció fejlődése</p>	<p>A nyugati és a keleti példák esetében különbség</p>	<p>A keleti és a budapesti példák esetében hasonlóság</p>
A lakóhelyi szuburbanizáció okai (1)	<p>A központi város funkcionális átalakulása, a cityképződés, Rehabilitációs programok, Belvárosi ingatlanok felértékelődése-, Dzsentrifikáció és a szegényebb rétegek kiszorulása,</p>	<p>A belső lakókerületek fizikai és társadalmi leromlása, Rehabilitáció hiánya, lassúsága, A központi város funkcionális átalakulása 1990 után, Dzsentrifikáció, a szegényebb rétegek kiszorulása</p>	<p>A belső lakókerületek fizikai és társadalmi leromlása rehabilitáció hiánya, lassúsága, A központi város funkcionális átalakulása 1990 után Dzsentrifikáció, a szegényebb rétegek kiszorulása</p>		<p>A nyugati és a kelet- közép európai, de a budapesti esetben is inkább hasonlóság a jellemző, de időbeli különbségekkel.</p>

Az összevetés dimenziói	A vizsgált nyugat-európai (párizsi és bécsi) metropolisz térségek	- A vizsgált kelet-közép európai (prágai, varsói, pozsonyi) metropolisz térségek	A Budapesti agglomeráció	Különbségek	Hasonlóságok
A lakóhelyi szuburbanizáció okai (2)	<p>Belvárosi társadalmi-környezeti problémák, Egészséges lakóhellyel kapcsolatos igények, A belvárosban a családi házas építkezésre alkalmas területek szűkössége és drágasága</p> <p>A városi élet (közlekedés, lakásfenntartási költségek) drágasága</p> <p>Bevándorlókkal kapcsolatos etnikai szegregációs problémák</p>	<p>Lakóhellyel kapcsolatos igények átalakulása-nyugati típusú életforma és fogyasztási modell</p> <p>Belvárosi társadalmi-környezeti problémák</p> <p>A belvárosban a családi házas építkezésre alkalmas területek szűkössége és drágasága</p>	<p>Lakóhellyel kapcsolatos igények átalakulása-nyugati típusú életforma és fogyasztási modell</p> <p>Belvárosi társadalmi-környezeti problémák</p> <p>A belvárosban a családi házas építkezésre alkalmas területek szűkössége és drágasága</p>		<p>A nyugati és a kelet- közép európai, de a budapesti esetben is inkább hasonlóság a jellemző, de időbeli különbségekkel.</p>

Az összevetés dimenziói	A vizsgált nyugat-európai (párizsi és bécsi) metropolisz térségek	- A vizsgált kelet-közép európai (prágai, varsói, pozsonyi) metropolisz térségek	A Budapesti agglomeráció	Különbségek	Hasonlóságok
A lakóhelyi szuburbanizáció térbeli- társadalmi következményei	<p>Társadalmilag polarizált agglomerációs övezetek</p> <p>A térségek egyenlőtlen fejlődése, magas és alacsony státusú szuburbán települések létrejötte</p> <p>Társadalmi-térbeli egyenlőtlenségek növekedése.</p>	<p>Társadalmilag polarizált agglomerációs övezetek</p> <p>A térségek egyenlőtlen fejlődése, magas és alacsony státusú népesség által lakott szuburbán települések létrejötte</p>	<p>Társadalmilag polarizált agglomerációs övezetek</p> <p>A térségek egyenlőtlen fejlődése, magas és alacsony státusú szuburbán települések létrejötte. Helyi társadalmi konfliktusok.</p>		<p>A nyugati és a kelet- közép európai, de a budapesti esetben is inkább hasonlóság a jellemző</p>

Forrás: Saját szerkesztés

3. A tézisfűzetben felhasznált irodalom

- BARTA, GY. -BELUSZKY, P. (1999): Társadalmi-gazdasági átalakulás a Budapesti agglomerációban, Regionális Kutatási Alapítvány, 1999, 222.old
- DÖVÉNYI, Z. -KOVÁCS, Z. (1999): A szuburbanizáció térbeni-társadalmi jellemzői Budapest környékén In: Földrajzi Értesítő XLVIII.évf.1999 1.-2. szám 33-57.old.
- EGEDY, T.(2009): Városrehabilitáció és életminőség, MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2009, 152.old
- ENYEDI, GY.(2012): Városi világ, Akadémiai kiadó, 2012 186.old
- ESPON ATTREG 2012: „The Attractiveness of European Regions and Cities for Residents and Visitors.http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/ATTREG/FR_20130123/01_Scientific_report_REV.pdf
- BIDOU–ZACHARIASEN, C. (ED.)(2003): Retours en ville des processus de gentrification urbaines aux politiques de revitalisation des centres, Descartes et Cie, 2003, Paris, 267.old
- CATTAN, N.(2011): Urban Sprawl in the Paris Metropolitan Area In: Szirmai V. (Ed.) 2011: *Urban Sprawl in Europe*, Aula Publishing, 2011, 85-104.old.
- CLERVAL, A. (2011): The spatial dynamics of gentrification in Paris: a synthesis map In: *Espace, Sociétés et Territoires*. Letöltés helye: <http://cybergeo.revues.org/23745>
- CSIZMADIA, Z.(2009): A társadalmi konfliktus problematika elméleti megalapozása In: Szirmai, V. szerk.: *A várostérségi versenyképesség társadalmi tényezői*, Dialóg Campus Budapest-Pécs,2009, 123-129.old
- GÖRGL, P.-HELBICH, M.-MATZNETTER, W.-FASSMANN, H. (2011): Spatial and Social Development Trends of Metropolitan Vienna: An Overview In: Szirmai, V.(Ed): *Urban Sprawl in Europe*, Aula Publishing, 2011 107-137.old.
- HARDI, T.(2002): Szuburbanizációs jelenségek Győr környékén In: *Tér és Társadalom XVI.évf.2002/3.57-83.old.*
- HEGEDŰS, J. –TOSICS, J. (1998): Towards New Models of Housing System In: Enyedi, Gy.(ed.): *Social Change and Urban Restructuring in Central Europe*, Akadémiai Kiadó, Budapest,1998 137-169.old.
- IZSÁK, É. (2003): A városfejlődés természeti és társadalmi tényezői: Budapest és környéke, Napvilág Kiadó, Budapest, 178.old

- KASTELOOT, C. (2005): Urban Social-Spatial Configurations and the Future of European Cities In: Y. Kazepov (ed.): *Cities of Europe: Changing context, local arrangement and the challenge of urban cohesion*, Blackwell Publishing Ltd, 2005, 123-148.old.
- KOVÁCS, Z.-SÁGI, ZS.-DÖVÉNYI, Z.(2001): A gazdasági átalakulás földrajzi jellemzői a budapesti agglomerációban In: *Földrajzi Értesítő, 2001 L.évf. 1.-4. szám.* 191-217.old
- KOVÁCS, K. (1999): Szuburbanizációs folyamatok a fővárosban és a budapesti agglomerációban In: Barta, Gy.-Beluszky, P.(szerk.): *Társadalmi-gazdasági átalakulás a Budapesti agglomerációban.* Budapest, Regionális Kutatási Alapítvány, 1999 91-114.old.
- KNEEBONE, E-GNARR, E. (2010): The Suburbanization of Poverty: Trend in Metropolitan America 2000 to 2008 In: Brookings, 2010 January pp. 24 Letöltés helye: <http://www.brookings.edu/research/papers/2010/01/20-poverty-kneebone>
- KÖSZEGFALVI, GY.(1995): Mekkora a Budapesti agglomeráció? In: *Közlemények a Budapesti agglomerációról* 7. kötet, KSH, Budapesti és Pest megyei Igazgatóság, 1995, 90.old
- NECHYBA, T.-WALSH, R. (2004): Urban sprawl In: *Journal of Economic Perspectives* Volume 18, number 4, 177-200.old.
- OLLÉ, S. A.-HORTAS-RICO, M. (2002): Does Urban Sprawl Increase the Costs of Providing Local Public Services-Evidence from Spanish Municipalities In: *Urban Studies* 2010/6 47: 1513-1540. old.
- RECHNITZER, J.(2009): A városhálózat és a régiók formálódása In: Rechnitzer, J.-Lengyel, I. (szerk.): *A regionális tudomány két évtizede Magyarországon*, Akadémiai Kiadó, Budapest 315-376.old.
- SCHUCHMANN, J.(2007): A Budapesti agglomeráció kiterjedésének változása, Diplomamunka, ELTE TTK, 2007,75.old.
- SCHUCHMANN, P.-TÓTH, G.(2010): A budapesti agglomeráció területi kiterjedésének vizsgálata. In: *Területi Statisztika* 13.(50.évf.) 510.529.old
- SZIRMAI, V. SZERK. (2009): A várostársági versenyképesség társadalmi tényezői Dialóg Campus, Budapest-Pécs, 2009, 319.old
- SZIRMAI, V. ED. (2011): *Urban Sprawl in Europe. Similarities and/or differences*, Aula Publishing, Budapest, 2011, 280.old
- TÍMÁR, J. -VÁRADI, M.M (2000): A szuburbanizáció egyenlőtlen fejlődése az 1990-es évek Magyarországon In: Horváth, Gy.-Rechnitzer, J.(szerk): *Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón.* Pécs, MTA Regionális Kutatások Központja, 2000, 153-175.old.

VÁRADI, M.(1999): A szuburbanizáció arcai a budapesti agglomerációban In: *Falu, Város, Régió 1999/3* 9-14.old.

VÁRADI, ZS.(2012): Budapest és agglomerációjának kapcsolata-kialakító tényezők és területi konfliktusok, Doktori Értekezés, ELTE TTK, Földrajz-és Földtudományi Intézet, Budapest, 2012,150.old.

4. A jelölt tudományos tevékenysége

4.1 A témában megjelent publikációk

SCHUCHMANN, J.-SZÉLPÁL, M. – HORVÁTH, SZ. (2006): Szükség van-e Józsefvárosban a rehabilitációra? A VIII. kerület lakásállományának mennyiségi és minőségi átalakulása In: *Tér és Társadalom 2006/1.* 137.-153

SCHUCHMANN J. (2007): Yves Lüiginbuhl (ed): Nouvelles urbanités et nouvelles ruralités en Europe, Könyvjelező, könyvismertető In: *Tér és Társadalom 2007/4.*pp.34-38

SCHUCHMANN, J. (2008): Urbanizált falvak és kisvárosok a Budapesti agglomeráció peremén In:Csapó,T.-Kocsis,Zs.(szerk.) :*Nagyközségek és kisvárosok a térben*, IV. Településföldrajzi konferencia, Konferenciakötet, Szombathely, 2008. 293-306.old.

SCHUCHMANN, J. (2009): A budapesti agglomeráció új lehatárolásának szükségessége In: Széchenyi István Egyetem Regionális-és Gazdaságtudományi Doktori Iskola Évkönyv 2009-*Közép-Kelet és Délkelet –Európa Térfolyamatai-Integráció és dezintegráció* Győr, 2009 .87-103 old.

SZIRMAI, V.- SCHUCHMANN, J. KOVÁCS, SZ. –VÁRADI, ZS. (2010): The Ageing Issues in the Large Hungarian Urban Regions In: Kovacs, Z (ed): *Challenge of Ageing in Place The Central and Eastern European Experience*, Department of Economic and Social Geography, University of Szeged, 2010. pp. 161-178 ISBN: 978-963-306-028-5

SCHUCHMANN, J.(2010) : Szuburbanizáció vagy reurbanizáció jellemzi ma a Budapesti Agglomerációt ? Válaszok az eltérő fejlettségű szuburbán lakosság lakóhelyi elégedettsége és költözési szándékainak elemzése alapján In Csapó, T. -Kocsis, Zs. (szerk): *A településföldrajz aktuális kérdései*, Szombathely, Savaria Press, 2010 131-142. old ISBN : 978-963-9882-54-6.

SZIRMAI, V.- SCHUCHMANN, J.(2010): Social Disparities in the Large Hungarian Urban Regions, Especially in the Budapest Metropolitan Region In: *Regional Disparities in Central and Eastern Europe. Theoretical Models and Empirical Analyses*, Conference Proceedings, Smolenice, Slovakia 17-19. November. 2010. 132-141 old. ISBN: 978-80-7144-180-9

SCHUCHMANN, J. (2010): A régió nagyvárosai: Dunaújváros In: Szirmai V.(Szerk.) *A Kárpát-medence régiói sorozat, Közép-Dunántúl*, MTA RKK, Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2010 191-209. old. ISBN: 963 9052 33 7

SZIRMAI, V. -VARADI, ZS.- KOVACS, SZ. -SCHUCHMANN, J.-BARANYAI, N.(2011): Territorial Consumption Issues of Urban Sprawl in Central European Capitals, Especially in the Budapest Metropolitan Region In : *Society and Economy in Central and Eastern Europe, Journal of the Corvinus University of Budapest* Vol.33 Number 1, April 2011 pp. 51-69. ISSN: 1588-9726

SZIRMAI, V.-VÁRADI, ZS.- KOVACS, SZ.-BARANYAI, N.-SCHUCHMANN, J.(2011) : Urban Sprawl and its Spatial, Social Consequences in the Budapest Metropolitan Region In : *Urban Sprawl in Europe, Similarities or Differences?* Edited by Szirmai, V., 2011 Aula Kiadó pp.141-185. ISBN.978-963-339-015-3

SZIRMAI, V.- VÁRADI, ZS. - KOVÁCS, SZ.- BARANYAI, N.- SCHUCHMANN, J. (2011): A nagyvárosi területfogyasztás térbeli-társadalmi problémái: város és környék dichotómiák In: Kerekes,S Szirmai,V- Székely,M. (szerk.): *A fenntartható fogyasztás környezeti dimenzió*, Aula Kiadó, Budapest, 2011 129-170.old. ISBN: 978-963-339-004-7

SCHUCHMANN, J. (2012): Suburbanisation Processes in the Budapest Metropolitan Region In: Szirmai, V.-Fassmann, H.(ed.) (2012): *Metropolitan Regions in Europe*, Kiadó: Osztrák-Magyar Akcióalapítvány, Bécs-Budapest, pp. 100-120. ISBN:978-963-08-4383-

SCHUCHMANN, J.(2013): New Trends of Suburbanization Processes in the Budapest Metropolitan Region In: *Regional Development, Spatial Planning and Strategic Governance, Institute of Architecture and Urban and Spatial Planning of Serbia, Conference Proceedings*, ISBN: 978-86-80329-76-56

4.2 A kutatási témához kapcsolódó tudományos előadások

SCHUCHMANN, J.(2007): Városiasodó községek és nagyközségek a budapesti agglomeráció peremén IV. Településföldrajzi Konferencia 2006. Október 25-26 Szombathely, Berzsenyi Dániel Főiskola TTFK Természetföldrajz Tanszék C216 terem

SCHUCHMANN, J.(2009): A Budapesti Agglomeráció új lehatárolásának szükségessége. Fiatal Regionalisták VI. Országos Találkozója. Nemzetközi Konferencia, Városhálózat, várostérségek és határon átnyúló kapcsolatok szekció 2009. Június 4-5. Győr.

SCHUCHMANN, J.(2011): Return to the City or Out-Migration from the Cities? The Principal Characteristics of Migration Intention and their Causes in the Budapest Metropolitan Region, Sustainable Consumption 2011 Conference, January 22, 2011 Corvinus University

SCHUCHMANN, J.(2012): Suburbanisation and/or Reurbanisation Processes in the Metropolitan Region of Budapest Metropolitan Session: Transformation of Inner Cities and Suburbs Regions in Europe Urban Development Processes and Social-Environmental Effects. Professional Seminar of Young Regionalists 3rd - 5th May 2012, Budapest Seminar

SCHUCHMANN, J.(2013): New Trends of Suburbanisation Processes in the Budapest Metropolitan Region. RESPAG 2013, International, Scientific Conference, Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, May 22-25, 2013, Belgrade, Serbia

SCHUCHMANN, J.(2013): Új trendek a Budapesti agglomeráció lakóhelyi szuburbanizációs folyamataiban. Metropolizáció és/vagy szuburbanizáció? X. Településföldrajzi Konferencia, Bük, 2013.április, 25-26.

SCHUCHMANN, J.(2013): Új trendek a Budapesti agglomeráció lakóhelyi szuburbanizációs folyamataiban, Fiatal Regionalisták VIII. Konferenciája, Győr, 2013.június 19-22.